

CZU: 17.022.1:316.658.2-057.875

OPINIILE STUDENȚILOR CU PRIVIRE LA VALORILE MORALE

Tatiana REPIDA

Universitatea de Stat din Moldova

În articol este abordată problema privind valorile morale ale studenților. În acest sens, sunt analizate opiniile studenților cu privire la strategiile de consolidare a conduitei morale a studenților etc. Totodată, sunt propuse modalități de eficientizare a procesului de formare-dezvoltare a valorilor morale ale studenților.

Cuvinte-cheie: valori, valori morale, conștiință morală, conduită morală, educație morală, comportament deviant, cadru didactic universitar.

STUDENTS 'VIEWS REGARDING MORAL VALUES

The article deals with the issue of moral values of students. In this respect, students' opinions the strategies for strengthening the moral behavior of the students, etc. are analyzed. At the same time, there are proposed ways to make the process of training - development of the moral values of students efficient.

Keywords: values, moral values, moral conscience, moral conduct, moral education, deviant behavior, academic background.

„Nimic nu este mai frumos ca a cunoaște adevărul;
nimic nu este mai de ocară ca a găsi minciuna
și a o lua drept adevăr” (Cicero)

Introducere

În anii '20 ai secolului trecut unii analiști sociali din Statele Unite ale Americii erau convingeți că națiunea se află într-un grav *declin moral*. Pentru acest declin, într-o mare măsură erau învinuiți tinerii, printre care și adolescenții, deoarece abandonaseră valorile tradiționale, nu mai respectau autoritatea, cedaseră în favoarea propriilor interese și îmbrățișaseră preocupările individualiste. Totodată, alți analiști sociali erau de părere că schimbările atitudinilor și comportamentelor tineretului reflectau un progres moral, în sensul că tinerii erau dispuși să conteste autoritatea și normele tradiționale în favoarea corectitudinii, egalității și ambiției.

Pe de altă parte, spre sfârșitul anilor '80 și în anii '90 unii analiști susțineau că societatea trece printr-o gravă *criză morală*, care a dus la creșterea delincvenței juvenile, a consumului de droguri și alcool în rândurile adolescenților și a gravidității la vârste fragede.

Mai mulți sociologi afirmau că societatea americană se află într-o stare de confuzie și decădere morală, rezultată din lipsă de angajament și din concentrarea sporită asupra scopurilor individuale și drepturilor personale. Totuși, alții argumentau că angajamentele sociale nu se află în declin și că tineretul nu poate fi caracterizat drept individualist sau nepăsător față de responsabilitate.

Am reprodus situația descrisă în „Psihologia adolescenței” [1], deoarece, în viziunea noastră, e asemănătoare cu cea din Republica Moldova din deceniul doi al secolului XXI. Amintim că restructurarea și anii ce au urmat după 1990 au produs procese distructive în morala socială, autoconștiința civică, apoi și în sfera social-economică. Or, „fără o bază morală nu funcționează legile economiei și ale statului, nu se execută hotărârile. Fără moralitate dezvoltarea oricărei științe devine imposibilă” [2].

În ultimii zece ani în Republica Moldova se observă o creștere a numărului de infracțiuni comise de adolescenți (elevi și studenți), cele mai frecvente fiind: omor, vătămare intenționată gravă, viol, furt, jaf și tâlhării, infracțiuni legate de narcomanie (păstrarea și răspândirea substanțelor narcotice), huliganism, violență, trafic de ființe umane etc.

De asemenea, în ultimul timp, în mijlocul studenților pe larg se răspândesc deviațiile socioculturale (abuzul de băuturi alcoolice, utilizarea expresiilor necenzurate, desfrâul sexual etc.).

Acest fenomen trezește îngrijorarea întregii societăți, inclusiv a sistemului de învățământ, care, fiind o sursă importantă de socializare a personalității, trebuie să devină un factor care diminuează comportamentul deviant. Menționăm că în Statele Unite ale Americii, pentru a îmbunătăți situația descrisă, în paralel cu alte activități au fost desfășurate un șir de cercetări științifice în domeniul dezvoltării sociale și morale, mai ales a

adolescenților. Timp de 10 ani, principala paradigmă a cercetătorilor legată de dezvoltarea morală a adolescenților a fost teoria dezvoltării judecății morale elaborate de L.Kohlberg [3]. La noi, spre regret, cercetările fundamentale în domeniul educației morale poartă un caracter sporadic.

Discuții pe marginea problemei

Cu toate că misiunea socială a universităților, de la apariția lor și până în prezent, a fost diferită în funcție de țară sau epocă, rolul lor a fost și rămâne promovarea și difuzarea valorilor (culturale, comportamentale, civice etc.).

Ceea ce am dori să scoatem în evidență este că, în plan social, vârsta tinereții este productivă în formarea personalității. E de dorit a folosi rațional timpul aflării tinerilor la facultate pentru formarea competențelor profesionale, dar și a valorilor morale. Experiența în sine a facultății reprezintă un proces intens de pregătire pentru socializare, în care mulți beneficiari au obiective distincte: mediul de afaceri vrea angajați motivați, cu un mare potențial uman; societatea civilă are nevoie de cetățeni informați și dedicați; părinții speră că facultatea va îmbunătăți nivelul de fericire și mulțumire al odraslelor lor, iar studenții aspiră să-și îmbunătățească abilitățile personale și profesionale.

Adițional, profesorii și administratorii încearcă să dezvolte valori și competențe speciale, care să devină parte a vieții intelectuale a studenților.

Astăzi se observă un interes scăzut pentru munca educativă în mijlocul studenților. Unele cadre didactice universitare consideră că educația se face în familie – „*cei șapte ani de acasă*”, altele – că „*copii se educă în școală*”. Dar ce ne facem dacă părinții în familie nu i-au învățat pe copiii lor valori morale? Deci, ceea ce n-a făcut familia trebuie să facă școala. Din diferite motive, nici școala nu reușește să formeze tuturor elevilor conștiința, mai ales conduita morală. E posibil ca o parte din acești elevi să devină studenți și să aibă probleme de ordin comportamental. Cercetătorul american citat anterior menționa că „educația morală se realizează pe tot parcursul vieții omului, timp în care dezvoltarea morală este marcată de perioade de intense transformări”. El identifică trei niveluri și trei stadii ale dezvoltării morale a omului. În concluzii specifică „o dezvoltare morală a individului care să atingă stadiile ei superioare”, „mai dezvoltate”, „mai diferențiate” și „mai echilibrate” [4, p.67].

D.Bok, profesor la Universitatea de Cercetare din Harvard, critică concepția restrânsă a rolului învățământului superior, care ignoră unele scopuri importante ale învățământului universitar, inclusiv „consolidarea calităților morale ale studenților și pregătirea lor pentru viață ca cetățeni activi și informați”. În viziunea lui D.Bok, deplasarea accentului pe scopurile asigurării bunei stări materiale pare inopinată [5].

Cadrele universitare pot promova în predarea disciplinelor valori morale, consolidând calitățile care definesc profilul moral al studenților, deoarece:

- Pregătirea specialiștilor competenți este doar un scop al educației universitare. Obiectivele principale ale educației ar trebui să permită studenților să obțină cunoștințe și valori. Absolvenții universitari vor trebui să fie buni cetățeni în societate.

- Societatea se dezvoltă și propune noi valori ce trebuie de asemenea însușite, cum ar fi: multiculturalism, compromis, concurență, dialog, acceptare, cooperare, apartenență etc.

- Astăzi în societate există multă violență și necinste. Zilnic auzim la TV despre huliganism, furturi săvârșite de elevi, vânzare de droguri la care participă studenți. De asemenea, observăm că elevii, precum și studenții, înșală la examene, ceea ce mărturisește despre nivelul scăzut al conștiinței și conduitei morale a tineretului studios.

- În societate se promovează, din păcate, multe modele negative care influențează conduita tinerilor.

- În fine, dacă cunoștințele și competențele învățate la studierea disciplinelor au însușirea de a fi uitate, apoi calitățile morale formate sub influența activităților cu conținut moral se păstrează timp îndelungat [6].

Reamintim că și mediul de afaceri contemporan înaintea față de angajați cerințe de ordin moral, ca: corectitudine, responsabilitate, respectarea prevederilor legale și a clauzelor contractuale, onestitate, respect față de valorile companiei și promovarea imaginii pozitive a companiei etc.

Metode de cercetare

În desfășurarea cercetării am elaborat și administrat Chestionarul pentru identificarea opiniilor studenților vizavi de morală, moralitate, etică morală etc.

Au fost chestionați 55 de studenți ai anului II: Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației (22 de persoane), Facultatea de Litere (15 persoane) și ai anului III: Facultatea de Litere (18 persoane). Chestionarul

administrat conține 18 itemi, grupați în 6 blocuri (*mediul economic și moralitatea; politici educaționale universitare; studentul și moralitatea; grupul de studenți și moralitatea; cadrul didactic universitar și formarea calităților morale ale studenților; strategii de consolidare a conduitei morale a studenților*). Studenții trebuiau să-și exprime gradul de acord sau dezacord în raport cu afirmațiile propuse, utilizând scala de 4 puncte (1– dezacord total; 4 – acord total).

În articolul de față vom analiza datele obținute referitor la strategiile de consolidare a conduitei morale a studenților.

Itemul 1: Curricula pe discipline reflectă probleme legate de formarea personalității umane.

În sens larg, curriculumul cuprinde: filosofia educației, valorile, obiectivele, conținuturi, strategiile, experiențele de învățare etc.

Printre repererele conceptuale ale curriculumului pe discipline figurează și centrarea pe valori [7, p.16-56].

Curricula pe discipline include competențe generale și specifice, unități de conținut/module, strategii didactice/activități de predare-învățare-evaluare prin realizarea cărora se poate forma sistemul de valori, în general (valori politice, valori științifice, valori estetice, valori religioase, valori juridice etc.), dar și valori morale, în particular (binele, răul, echitatea, responsabilitatea, umanismul, solidaritatea umană, fericirea, caritatea, altruismul etc.). Specificul educației morale constă în aceea că ea nu are forme de organizare independente și exclusive pentru această activitate. Realizarea obiectivelor educației morale are un caracter intra-, inter- și transdisciplinar. Aceasta se argumentează prin faptul că studentul/elevul este în orice moment subiect al relațiilor, supus în permanență influențelor de ordin moral.

Accentuăm: procesul de învățământ este forma principală de realizare a obiectivelor educației morale. Nu există disciplină academică care să nu poată fi valorificată pentru formarea conștiinței și comportamentului moral [8, p.114].

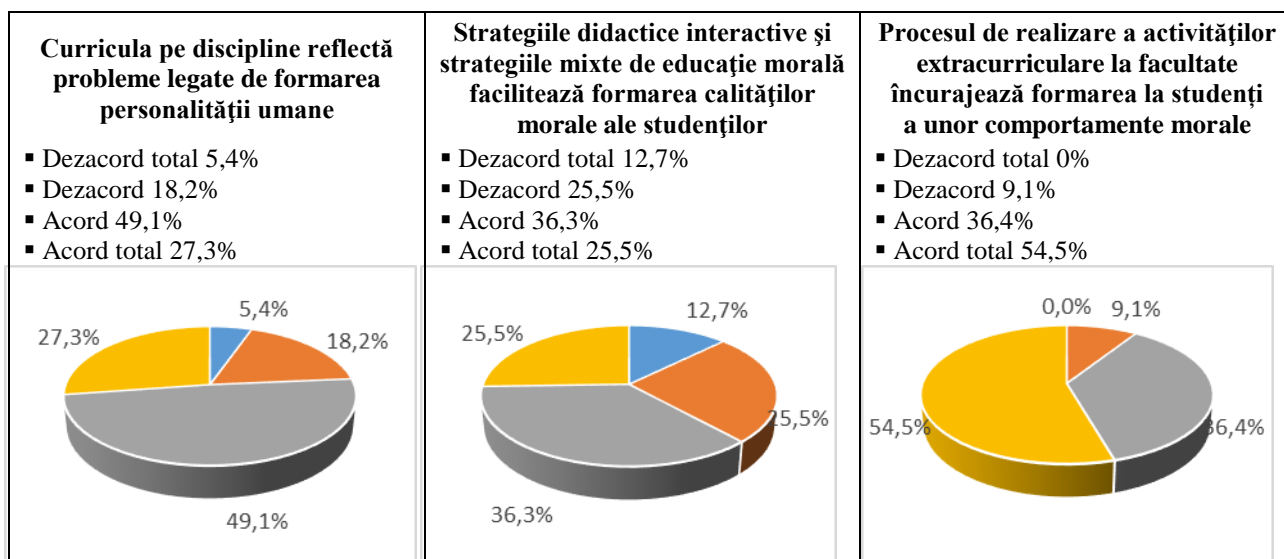

Fig.1. Strategii de consolidare a conduitei morale a studenților.

Răspunsurile respondenților la afirmația: „Curricula pe discipline reflectă probleme legate de formarea personalității umane” sunt următoarele: 49,1% din respondenți sunt de acord cu afirmația propusă; 27,3% – au ales opțiunea acord total; 18,2% – nu sunt de acord cu această afirmație (dezacord); 5,4% – dezacord total. Observăm că aproape un sfert din numărul de respondenți percep Curricula pe disciplină ca un document de tip proiectiv și mai puțin ca proces și finalitate; or, finalitatea studierii unei discipline se referă la formarea competențelor, care includ și valorile etice.

Itemul 2: Strategiile didactice interactive și strategiile mixte de educație morală facilitează formarea calităților morale ale studenților.

Strategiile interactive, corect organizate și realizate, solicită efort de adaptare la normele de grup, toleranță față de opiniile, părerile colegilor. Folosind aceste strategii, profesorul îl determină pe student să devină

responsabil de învățare. Strategiile mixte de educație morală se constituie din metode de formare a conștiinței și a conduitei morale (explicația morală, convorbirea morală, studiul de caz, comentariul moral, exercițiul moral, autoevaluarea morală, analiza de caz etc.), care în procesul educațional necesită a fi armonizate [9, p.113].

Rezultatele obținute în urma prelucrării datelor atestă că 36,3% din subiecți au căzut de acord că strategiile didactice interactive și strategiile mixte de educație morală facilitează formarea calităților morale ale studenților, 25,5% – acord total, 25,5% – dezacord și 12,7% – dezacord total. Diferența dintre cei care sunt de acord și cei care nu sunt de acord este de 23,6%. Considerăm că procentul este totuși mare, mai ales dacă ținem cont de faptul că este vorba anume despre strategii de grup ce presupun munca în colaborare a studenților în vederea atingerii unor finalități: formarea abilităților de lucru în echipă, abilități de comunicare, respectarea și dezvoltarea valorilor și eticii profesionale. Putem presupune că, în unele grupe, în procesul de instruire se utilizează strategii comunicative în detrimentul celor interactive.

Itemul 3: Procesul de realizare a activităților extracurriculare la facultate încurajează formarea la studenți a unor comportamente morale.

În contextul abordării integrale în școala superioară se practică activități științifice, curriculare și extracurriculare.

Activitățile extracurriculare sunt parte componentă a procesului instructiv-educativ, un element esențial al modului de viață al studenților și al activității profesionale a cadrului didactic. Ele sunt orientate spre realizarea intențiilor personale ale studenților, a tendinței lor de a se autoactualiza, autodetermina și autodezvolta în corelație cu propriile orientări și valori.

Prin activitate extracurriculară se subînțelege „activitățile de comun ale corpului profesoral didactic și ale colectivului studențesc de planificare, organizare, desfășurare și analiză a procesului educațional extracurricular” [10, p.23].

V.Eni evidențiază două niveluri de organizare și desfășurare a activităților extracurriculare:

1. Activitatea extracurriculară în sălile de curs.
2. Activitatea extracurriculară de formare (educație). De menționat că activitățile extracurriculare de formare (educație) se realizează în timpul liber și poartă un caracter benevol.

În literatura pedagogică sunt consemnate următoarele direcții de realizare a activităților extracurriculare formative (educative):

- activități culturale;
- activități sportive;
- activități de voluntariat;
- cluburi pe interese etc.

Principalele forme ale activităților extracurriculare în învățământul universitar sunt: expediții, excursii, concursuri, serbări, cluburi de dezbateri, olimpiade, tabere internaționale și vizite reciproce, schimburi de studenți și profesori, burse în străinătate etc. Toate fiind disponibile pentru formarea unei personalități armonioase, asigură formarea calităților morale, de cultură generală, civice și profesionale ale viitorului specialist.

Datele obținute la afirmația „Procesul de realizare a activităților extracurriculare la facultate încurajează formarea la studenți a unor comportamente morale” sunt următoarele: 54,5% din respondenți au bifat acord total, 36,4% – acord, 9,1% – dezacord. Nimeni nu și-a manifestat dezacordul total cu afirmația propusă. E pozitiv faptul că majoritatea respondenților conștientizează rolul activităților extracurriculare în formarea personalității, inclusiv a unor calități morale, spre exemplu: sprijin moral și material oferit persoanelor care au nevoie de susținere (nu doar în ajunul sărbătorilor, dar și pe parcursul anului). Practica demonstrează însă că procentul celor care conștientizează valorile morale e mai mare decât al celor care participă în activități extracurriculare (spre exemplu, îngrijirea mediului înconjurător).

Suplimentar, studenților li s-a propus să-și expună părerea referitor la afirmația: „Absolvenții universitari își pot găsi un loc de muncă bine remunerat și în lipsa calităților morale”.

Se știe că astăzi în mijlocul studenților universitari persistă ideea că pe angajatori, când te primesc la lucru, îi interesează ce „poți face”, dar nu „cum ești”. La „cum ești” nu se uită nimeni.

Să analizăm răspunsurile respondenților la afirmația propusă: 36,4% – au selectat opțiunea dezacord total, câte 27,3% – au optat pentru dezacord și acord, 9,0% – pentru acord total.

Observăm că procentul celor care nu sunt de acord (dezacord total și dezacord) este mai mare decât al celor care sunt de acord (acord și acord total) cu 27,4%.

Suntem siguri, cadrele didactice universitare mai au de lucru pentru a-i convinge pe studenți în necesitatea autocunoașterii propriiei personalități și autoformării unor calități morale apreciate de angajați în câmpul muncii. Tot mai mult în societate se simte nevoia de personalități integre care armonizează intelectul, spiritul și moralitatea.

Concluzii

✓ Studentul trebuie să evolueze moral, el nu poate să stagneze în conștiința și conduita morală la nivelul celor „șapte ani de acasă”. Când discutăm astăzi despre morală, valori morale, moralitate cu referire la învățământul universitar, avem în vedere dezvoltarea conștiinței morale și a comportamentului moral al personalității studentului potrivit cerințelor actuale.

✓ Responsabil pentru evoluția morală a studentului este însuși studentul, care este capabil să se modeleze, să-și formeze sistemul de valori, reieșind din mediul înconjurător, dar și din tendințele interne.

✓ Cadrul didactic universitar nu poate fi educatorul moral al studentului, în schimb el îl poate ajuta să-și trăiască viața din plin și cu responsabilități.

Referințe:

1. ADAMS, G.R (coord.), BERZONSKY, M.D. (coord.). *Psihologia adolescenței*: Manual Blackwell. Iași: Polirom, 2009.
2. ЛИХАЧЁВ Д.С. *Великое наследие*. Ленинград: Художественная литература, 1987.
3. ADAMS, G.R. *Op.cit.*
4. MARIN C. *Teoria și metodologia acțiunii educative*. București: Aramis, 2003.
5. БОК Д. *Заблуждения о высшем образовании*. В: *Project Syndicate*, 2013.
6. *Why Moral Values for Students?* <http://parenting.allwomenstalk.com/moral-values-to-teach-your-children>.
7. GUȚU, VI. (coord.), BÎRNAZ, N., DANDARA, O., GORAȘ-POSTICĂ, V., HANDRABURA, L., MURARU, E., PALADI, F., ȘEVCIUC, M., VELIȘCO, N. *Cadrul de referință al Curriculumului Universitar*. Chișinău: CEP USM, 2015. 128 p.
8. GUȚU, VI. *Pedagogie*. Chișinău, 2013.
9. *Ibidem*.
10. ENI, V. *Bazele teoretice și praxiologice ale mediului universitar de formare-dezvoltare în contextul integrării activităților științifice, curriculare și extracurriculare*: Autoreferatul tezei de doctor habilitat în științe pedagogice, Chișinău, 2017.

Notă: *Articolul a fost realizat în cadrul Proiectului instituțional 15.817.06.23F „Concepția și metodologia de realizare a conexiunii și continuității între și intra cicluri de învățământ superior din perspectiva cadrului calificărilor și clasificatorului de ocupații”.*

Prezentat la 02.11.2017